

Denikin'in hezimetini müteakip, «Şimalî Kafkasya'yı Müdafaa Şurası»nın askerî kıtaları kızıl ordu ile temasa geldikten sonra Nisan 1920'de Temir-Han-Şura'da bir geçit resmi tertip edildi. Bu geçit resminde Sovyet seferi kolordusu komutan Smimov şöyle dedi:

“Büyük Şamil'in torunları! Ecdadınızın istiklaliniz uğrunda Çarlık Rusyası'na karşı büyük fedakârlıklar talep eden muharebeler yürüttüklerini biliyoruz. Sizin beyaz çetelere karşı savaşınızı da dikkatle takip ediyorduk. Bu savaşınız İmam Şamil'in hakiki ahfadı olduğunuzu ispat etti. Sovyet hükûmeti sizin istiklalinizi tanıyor, hayatınızı arzu ettiğiniz gibi kurunuz. Fakat bizim sizinle beraber büyük bir vazifemiz daha var: sizin kardeşiniz olan şark Müslümanlarını batı emperyalistlerinin esaretinden kurtarmalıyız.

Denikin mağlûp edilmiş ve Rusya'da iç harbi nihayete ermek üzere idi. Bolşevikler artık beyazları zayıf düşürecek yardımcı kuvvetlere ihtiyaç duymuyorlardı. Ona göre bu geçit resminden birkaç gün sonra Sovyetler verdikleri vaatleri geri alarak «Şimalî Kafkasya'yı Müdafaa Şurası» azalarını haince tevkif ettiler ve memleketi işgale başladılar. İmam Şamil'in adına henüz dokunuyorlardı. Bu ad, onlara şark siyaseti ve yakında daveti beklenen «Şark Milletleri Kurultayı» için lazım olacaktı. İmam Şamil'in adı sık sık zikrolunan bu kurultay 1920 yılının eylülünde Bakü'de toplandı. Kurultayın riyaset divanında **Enver Paşa** ile yan yana Dağıstan'ın genç delegesi bayan **Tatu Bulaç** oturuyordu.

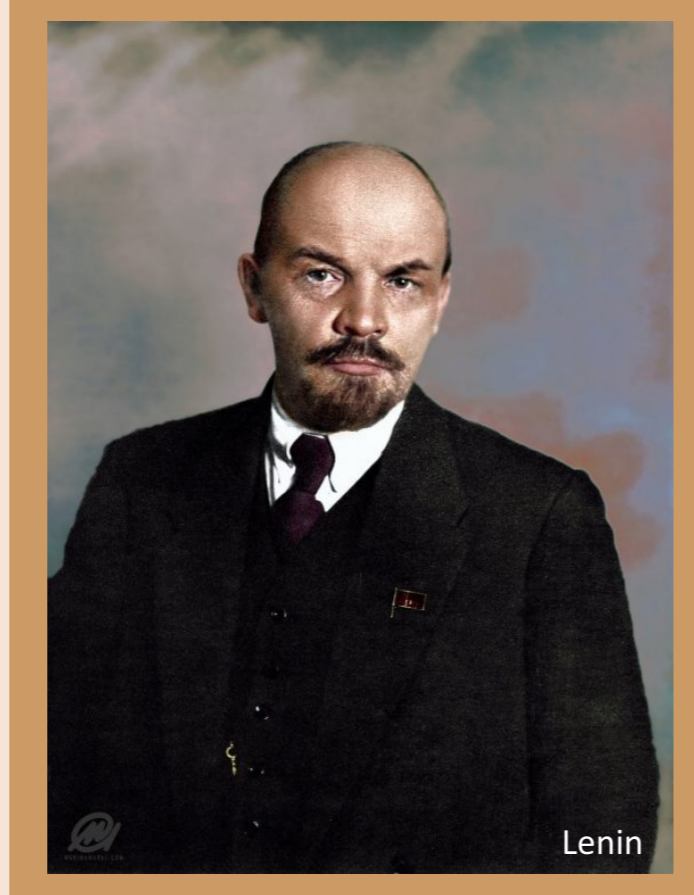
Aynı kurultayda Marks'ın nazariyelerini bir kenara atıp «gaye vasıtayı doğrultur» prensibinden hareket eden Macar komünisti Bela-Kun: «Asya'nın sanayi proletaryasına sahip bulunmayan geri memleketlerinde komünist ihtilalinin mümkün olduğunu» ispata çalışıyordu.

Bu kurultaydan kısa bir zaman sonra, aşağıda göreceğimiz gibi, Sovyetlerin şark siyaseti değişti ve haricteki propaganda için İmam Şamilin şöhretine ihtiyaç kalmadı. Bununla beraber komünistler 1930 yılına kadar bu ada karşı saygı ve sevgilerini esirgemediler. Bunun da başlıca olarak iki sebebi vardı:

Ağustos 1920'de Şimalî Kafkasya'da isyan başlamıştı. Bu isyanı tahrik eden amillerin başlıcası Moskova'dan gelen «irşadçının» Dağıstan köylerinden birinin camiinde duvara astığı bir resim olmuştu. Bu resimde Hazreti **Muhammed** arkasında eli kamçılı bir burjuvayı taşımakta idi. Buna karşı hiddetlenen halk ayaklanmıştı. İsyana kısa bir zamanda Dağıstan'dan Çeçenistan'a da sirayet etmiş ve Sovyet hükûmeti için ciddi bir tehlike arz etmeğe başlamıştı. Mücadele istiklal uğrunda ve «Şamilin tahakkuku için mücadele ettiği gaye uğrunda» yapıyordu. Bu münasebetle, bizzat Stalin'in Dağıstan'a gelmesine zaruret hasıl olmuştu. Dağıstan'ın asilerden henüz temizlenmemiş kısmından seçilmiş mümessiller toplantısında, 13 Kasım 1920'de, sunumda bulunan Stalin, Dağıstan'ın Sovyetlere bağlı bulunmasından fayda temin edeceğini ispata çalışıyordu. «Şamil'in tahakkuku uğrunda mücadele ettiği ideallere» Sovyetlerin hürmet ve saygı göstereceği hakkında teminat veren Stalin, iktisadî gelişmesi için Dağıstan'a maddi yardımda bulunacağını vadetmiş ve sözlerini şöyle bitirmişti: «Şeriat ahkâmına göre yaşamak istiyorsanız öyle yaşayınız, biz buna karşı değiliz».

Dağıstan mümessilleri Şimalî Kafkasya birliğinin muhafaza edilmesini rica etmiş ve bu ricaları üzerinde ısrar etmişlerdi. Sovyetler bu ricayı ifa etmediler. Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyetinin Merkezî icra Komitesi tarafından 20 Ocak 1921'de alınan karar ile Şimalî Kafkasya iki cumhuriyete taksim edildi. Bunlardan biri Dağıstan diğeri de Dağ (Gorskaya) Cumhuriyeti idi. Bu Dağ Cumhuriyeti de az zaman sonra muhtelif muhtar ve mümtaz vilayet ve "cumhuriyetlere parçalandı ve 1924'de Dağ Cumhuriyeti tamamiyle tasfiye edilmiş oldu.

Yukarıda bahsi geçen isyan Mayıs 1921'de nihayete erdi. Bolşevikler İmam Şamil'in adına dokunmamayı bu defa dahi tercih etmişlerdi.

Lenin

ŞAMIL'İN GÜCÜ

Şeyh Şamil'in Kuzey Kafkasya'nın hürriyet ve istiklali için Çarlık Rusyası'na karşı yürüttüğü mücadeleyi bilmeyenlerin sayısı pek azdır. 17. asrın 80'inci yıllarından 1864 yılına kadar devam eden bu mücadele, kısa fasıllarla, hemen hemen 80 yıl sürmüş ve tarihte «Kafkasya muharebeleri» diye adlandırılmıştır. Bu mücadele 1834 de Şamil'in imam seçilmesiyle tam manasıyla muntazam harp şeklini almış, onun esir düştüğü 1859 yılına kadar hız kesmeden devam etmiştir. (Esasen Kafkaslardaki mücadele çok daha eski yıllara dayanmaktadır. **Safevi, Timur, Moğol, Arap ordularıyla savaşan bölge halkları, topraklarına göz diken büyük güçlere ağır bedeller ödetmişlerdir. A.K)**

Şamil, imamlığı devrinde büyük bir devlet adamı ve dâhi bir ordu kumandanı olduğunu ispat etti. O, Kuzey Kafkasya'yı birleştirerek meşrutî krallığı hatırlatan bir devlet kurdu. Bu devlette yasaları **Divan-Haneden** ibaret bir parlamento belirliyordu. Bu devirde vatandaş hukukunu tayin eden bir sistem ve **Nizam-ı Şamil** adıyla tanınmış bir kanunlar mecellesi tanzim edildi. Şamil, memleketin mali ve iktisadî işlerini de yoluna koydu, bunları da bir nizam ve sisteme tâbi kıldı ve muntazam surette çalışan bir devlet mekanizması meydana getirdi.

Rus askerî uzmanlarından **General Fadeev**'e göre: Şamile karşı «harp ve darp görmüş ve fedakârlığa amade 280 binlik bir ordu sevk olunmuştu. Bu ordu ile Mısırdan Japonya'ya kadar bütün kıtayı fethetmek mümkündür». Şamil'in kahramanlığı, hasleti ve başka bariz meşretleri onun adını millî kahraman hâlesiyile bürümüşü.

Avrupa'nın ileri düşünen tabakası Şimalî Kafkasya millî kurtuluş hareketine sempati besliyor ve liberal matbuat, tamamiyle vatanlarını müdafaa edenlerin tarafında yer alıyordu.

Kari Marks ve Engels de manen Şamil'i desteklemekte idiler. Umumiyetle onların ve haleflerinin Şamil hareketine karşı alakası prensip itibarıyla bu hareketin ideolojisine olan alakadan kaynaklanıyordu. Proletarya ihtilalinin gerçekleşmesinde milliyet meselesinin büyük bir ehemmiyet taşıdığını kabul eden sosyalistler, kendi gayelerine ermek için, millî kurtuluş hareketlerini, bir vasıta olarak, görüyorlardı. Bu sebeplerdir ki, bu çevreler kendi programlarını fiiliyatta gerçekleştirecek olan umumi siyasetle ilgili olarak, şu veya bu muayyen tarihî şartlar dâhilinde, millî kurtuluş hareketleri hakkındaki alakalarını değiştiriyor, bu hareketlerden bir kısmını «ileri» ve «inkılapçı», diğerlerini «gerici» ve «irticai» hareket olarak değerlendiriyor, zamanla bu terimler de ad ve yer değiştirebiliyordu. Pek tabidir ki, «sosyalizm kuruluşu» yolunda yürürken, Sovyet milliyet siyasetinin aldığı şekillere göre ve muhtelif merhalelerinde Şamil hareketi bile muhtelif şekillerde tefsir ve takdir edilmiştir. İmam Şamil'in gerçekleşmesi uğrunda mücadele ettiği fikirlere devrimcilerin yaklaşım tarzları malumdur: şeriatı bir irtica hareketi olarak kabul ederler; milliyet meselesi ise, onlar için, proletaryanın menfaatlerinden ibaret yüksek prensiplere tâbi ve şartlara bağlı ikinci derecede önemli bir mana taşımaktadır.

Bu görüş, mantık neticesi olarak, onların doktrinlerinden, dünya görüşlerinden yani diyalektik materyalizmden kaynaklanmaktadır. Komünistlerin İmam Şamil'in faaliyeti hakkındaki hakiki düşüncelerini anlamak için, Marks'ın nazariyesinden, anahtar mahiyetinde olan bir prensibini misal olarak aşağıya almakta fayda görüyoruz. Marksistlere göre, cemiyetin fikirlerini, nazariyelerini, görüşlerini ve siyasi müesseselerini tayin eden, maddi hayat şartlarıdır. Bu şartlar sisteminin başlıca kuvveti ise yaşamak için zaruri maddeleri istihsal etmek tarzından ibarettir, insanlar arasında servete ve emlake göre münasebatı tayin eden de bu istihsal tarzıdır. Cemiyetin hukuki ve siyasi teşkilatını tayin eden amel ise bu münasebattır. Marksistler diyorlar ki: müşterek mülkiyet hayatı yaşayan iptidai cemiyetlerde, kölelik nizamı cari bulunan cemiyetlerde, feodalite devrinde ve kapitalizm sisteminde cemiyetlerin fikir ve nazariyeleri başka başka olduğu gibi, gelecek komünist cemiyetinde de, kendine mahsus olmak üzere, tamamiyle başka fikir ve nazariyeler hâkim olacaktır. Komünistlerin iddiasına göre, insan cemiyetinin tekâmül seyriinde kapitalizmden çıkıp en yüksek basamağı işgal eden komünist cemiyetine ne kadar süratle geçilirse insanlık için o kadar iyidir. Çünkü, diyorlar, halk kitlelerini seferber hale getiren bu geçiş yeni fikirlerin doğuşunu hızlandırır.

İmam Şamil

iletişim : kimgazetesi.com

AYLIK BÜLTEN YAYIMI İÇİN HAZIRLANMIŞTIR. PARAYLA SATILMAZ.

Yani cemiyetin maddi hayat tarzı eski bir merhaleyi en yüksek yeni bir merhale ile değiştirmek gibi yeni vazifeler vazettiği zaman yeni fikirler doğar.

ŞAMİL' E DESTEK

Karl Marks ve Engels, en kanlı düşman telakki ettikleri Rus çarına karşı mücadele ettiği için, Şamil'i desteklemekte idi. 1848 Macar ihtilâli çar orduları tarafından bastırıldıktan sonra, Rus çarına Karl Marks ile Engels tarafından «Avrupa'nın jandarması» adı verilmiş, çarlık Rusyası ise «her türlü tahakkümün ocağı», «Garp emperyalizminin ihtiyat kuvveti» ve «feodalite irticainin mesnedi» olarak tanımlanmıştı. Rusya «Doğu Avrupa da köpek ile bir tutuluyordu.

Karl Marks ile Engels'in Şamil mücadelesini desteklemesi, işte bu mülâhazalardan ileri geliyordu. O devirde Macar ve Lehilerin isyanlarıyla Şamil idaresindeki Kafkasya istiklal mücadelesinin Karl Marks tarafından ileri inkılap hamlesi diye övgüye layık bulunurken, Çekler ile cenup Slavlarının millî kurtuluş hareketlerinin irtica olarak görülüp eleştirilmesine sebep, birincilerin (yani Macarlar, Lehiler ve Kafkasyalıların) Rus çarlığına karşı çarpıştıkları, ikincilerin ise Rus Çarlığına ve Rus istibdadına Avrupa'da bir üs vazifesini üstlenmeleri idi. Karl Marks, bilhassa İmam Şamil'in mücadelesine büyük ehemmiyet vermekteydi; onun askerî hareketini dikkatle takip etti. *Kommunistische Zeitschrift* dergisinde Kafkasyalıların göstermekte oldukları emsalsiz kahramanlığı sık sık kaydederek dünya umum efkârını bu hareketi desteklemeğe çağırırdı.

Karl Marks bir yazısında diyor ki: «Kafkasya dağılıları tarafından Rusya'ya karşı başlayan umumi bir taarruzunda Şamil parlak bir zafer elde etmiş ve en az 23 top ganimet almıştır». Başka bir yazısında ise şöyle diyor: «Kahraman Çerkesler Rusları yeniden birkaç hezimetle uğrattılar. Ey milletler, hür kalmak isteyen insanların nele müktedir olduklarını onlardan öğreniniz». Karl Marks «büyük demokrat» olarak vasıflandırdığı Şamil'in şahsiyeti hakkında da derin bir sempati beslemekte idi. Engels ise Şamil'in mücadelesini son derece takdir etmekte idi. *Geçmişte ve şimdi dağ muharebesi* başlıklı makalesinde yazıyordu ki: «Kafkasya'daki mücadelenin Kafkasya dağılılarına verdiği şeref hissesi, bütün dağ mücadelelerinden daha fazladır».

Marks ile Engels İngiltere hükümetinin İmam Şamil hareketi hakkındaki siyasetini, bilhassa o devirde İngiltere hariciye siyasetini idare eden Lord Palmerston'un alakasını şiddetle tenkit eden çıkışlar da yaparlardı. Kasım 1836 da Şimalî Kafkasya sahillerine giden ve Bell kardeşlerine ait «Wiksen» gemisinin Suhum-Kale'de Ruslar tarafından tevkif ve nezaret altına alınmasına karşı alınan tedbirleri Karl Marks ile Engels, «cesaretsizlik» addetmişlerdi.

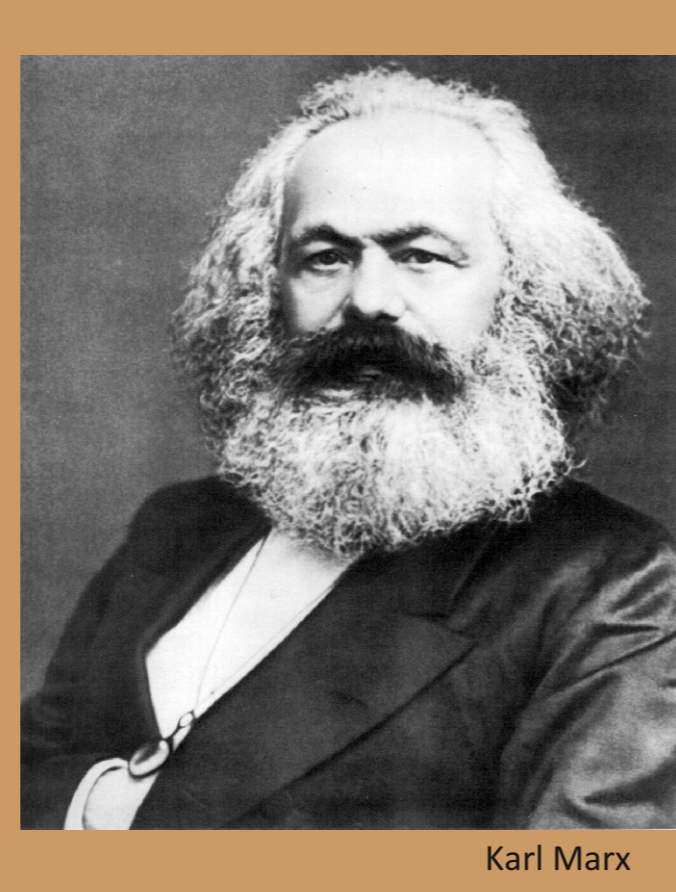
İngiltere hükümeti, hür bir memleket olan Çerkezistan sahillerine giden geminin serbest bırakılmasını talep ediyor. Rus hükümeti ise, Edirne muahedesine istinaden Çerkezistan'ı Rusya'nın bir kısmı addederek bu talebi reddetmekte idi. Hâlbuki, bu hadiseden evvel, aynı şartlar dâhilinde tevkif edilen gemiler serbest bırakılarak sahiplerine iade edilmişlerdi.

Bu mesele İngiltere Avam Kamarasında müzakere edildiği zaman, Lord Palmerston'un pozisyonu birçok hatipler tarafından şiddetle tenkit edilmişti. Lord Palmerston çar hükümetinin ileri sürdüğü hukuk normlarının esaslı olduğunu kabule meyyal idi. Avam Kamarası 16 rey ekseriyetiyle ona itimat beyan etti. Bu meseleye temas eden Karl Marks şu satırları yazmıştı:

Bu mesele İngiltere Avam Kamarasında müzakere edildiği zaman, Lord Palmerston'un pozisyonu birçok hatipler tarafından şiddetle tenkit edilmişti. Lord Palmerston çar hükümetinin ileri sürdüğü hukuk normlarının esaslı olduğunu kabule meyyal idi. Avam Kamarası 16 rey ekseriyetiyle ona itimat beyan etti. Bu meseleye temas eden Karl Marks şu satırları yazmıştı:

Bu on altı rey, tarihin seslerini boğmaya kâfi değildir. Graf Nesselrode (Rusya'nın o zamanki hariciye nazırı)'nin iddia ettiğine ve Lord Palmerston'un da tekrarladığına rağmen, silahlarının sesi Kafkasya'nın Rusya'ya ait olmadığını bütün dünyaya ilan etmekte olan Kafkasya dağılılarını, bu on altı rey, mücadeleden vazgeçiremez.

Karl Marks'ın teklifi üzerine «İşçilerin Milletlerarası Birliği» (I. Enternasyonal) kuruluşu münasebetiyle neşrettiği beyannamede, İngiltere Avam Kamarasının kararını takbih ederek diyordu ki: Kafkasya kalelerinin Rusya tarafından nasıl ele geçirildiğini ve kahraman Lehistan'ın nasıl imha edildiğini, Avrupa yüksek sınıfları utanmaz bir tasvipkârlık, ikiyüzlü bir takdir veyahut ahmakçasına bir kayıtsızlıkla seyrediyorlar.

Karl Marx

Proletarya sınıfının elindeki bütün vasıtalarla bu meselede kendi hükümetlerinin çarlığı destekleyen siyasetlerine karşı mücadele etmesi lazım geldiğini kaydeden beyanname ilave ediyor ki: «Bu, işçi sınıfının kendi kurtuluşu uğrunda mücadelesinin bir parçasıdır».

1864'de, Çerkes Meclisinin dağılması ve «Kafkasya muharebesi»nin nihayete ermesi üzerine Karl Marks Engels'e şunu yazıyordu:

1815'den bu yana (yani Rusya idaresinde mukaddes ittifakın kurulduğu Viyana Kongresi'nden sonra) iki meseleyi en ciddi hadise olarak telakki ediyorum. Bunlardan biri Lehistan isyanının bastırılması, diğeri de Kafkasya'nın işgal edilmesidir.

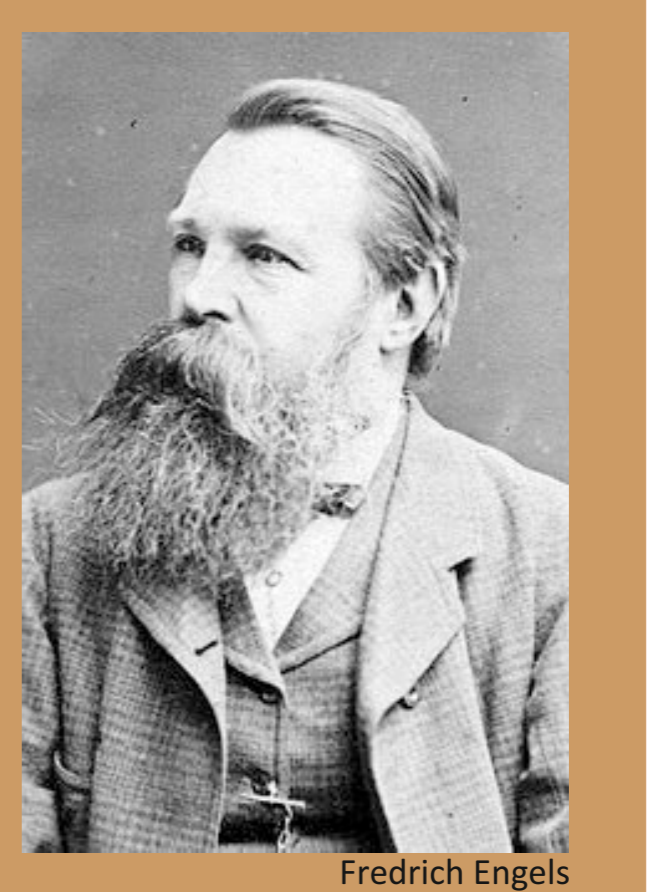
Lenin ile haleflerinin Şamil hareketinin ideolojisine olan görüşleri daha sert ve menfi idi: Lenine göre, din uyuşturucu bir vasıta idi ve proletaryayı iktisadi esarete tutmaları için cemiyetin üst tabakalarına yardıma yarardı. Milliyet meselesine ise, tarihsel olarak geçici ve ikinci derecede ehemmiyeti olan bir mevki ayrılmıştı. Fakat ameli siyaset taktik bakımından bu meselelere başka türlü yaklaşmayı emrediyordu.

Lenin bütün ve parçalanmaz Rusya taraftarı idi. Partinin 1903 (Temmuz-Ağustos) de vuku bulan II.kurultayında eyaletlere mahalli idare selahiyeti verilmesi hakkında programa bir madde ilavesine bile muhalefet etmiş ve Rusçanın «umumi devlet dili olarak» muhafaza edilmesini istemişti.

Fakat kendisine ihtilalin dahi tabiyecisi unvanı verilen Lenin, mahkûm milletlerin millî kurtuluş hareketindeki dinamizmin çarlıkla mücadelede mühim rol oynayacağını da takdir etmekte idi. Üstelik Lenin, Batıda ihtilalin «proletarya ile müstemleke ve yarı müstemlekelerdeki kurtuluş hareketinin ittifakı» sayesinde mümkün olacağına kani idi. Lenin'in milliyet meselesiyle meşgul olmasının sebebi bu mülâhazalardan ileri geliyordu. Onun bütün gayreti müstemleke memleketlerini «emperyalist burjuvazinin ihtiyat kuvveti hâlinde ihtilalci proletaryanın ihtiyat kuvveti hâline» getirmek için münasip bir formül bulmaktan ibaret olmuştur. Bu mülâhazalarla milletlerin tayini mukadderat ve millî birer devlet olarak yaşamak hakkı şiarını parti programına ilave etmeyi faydalı bulmuştu. Fakat, milliyet meselesinin bu şekilde hâlli onun siyasi programına zıttı. Çünkü Lenin'in siyasi programı, bütün milletlerin birleşmesini ve vahit bir iktisat sistemine dayanan müttehit ve sınıfsız bir dünya cemiyeti yaratılmasını göz önünde bulunduruyordu. Bu sebepledir ki, Krakov yanındaki Poronino mahallinde 1913 yılında toplanan merkez komite ve partinin aktif çalışanları milliyet meselesi hakkında 5 maddelik bir karar sureti kabul etti. Bu maddelerin dördü, milletlerin kendi mukadderatını bizzat kendilerinin tayin etmek ve millî devlet kurmak haklarını tanıyor, beşinci madde de ise şu ihtiraz kaydı ilave ediliyordu: «Milletlerin kendi mukadderatlarını bizzat kendilerinin tayin etmek hakkını tanımak hususundaki bu talebi, ayrılmanın (Rusya'dan) maksada uygun olup olmaması meselesiyle karıştırmamak lazımdır».

Lenin'e göre, hangi milletin istiklal ilan etmek hakkına malik olabileceği hakkında karar vermek selahiyeti Bolşevik partisine ait idi. Bundan başka Lenin komünistlere milliyet meselesine iki türlü yaklaşma usulü gösteriyordu: «Tahakküm eden millete mensup sosyalistler milletlerin ayrılmak hürriyetine malik olduklarını müdafaa edecek, mahkûm milletlerin sosyalistleri ise milletlerin birleşmek hürriyetine malik bulduklarını savunacaklardır».

Lenin Rus olmayan milletlerin Rusya'dan ayrılmak isteyeceklerini iddia ediyor ve eğer icap ederse bu husustaki maddenin programdan çıkarılmasını da mümkün görüyordu. Bunu Kavkazkiy *Raboçiy Listok* (Kafkasya işçi yaprakçığı) gazetesinin müdürü Şaumyan'a 1913 yılı Kasım ayında gönderdiği mektuptan da anlamak mümkündür. Şaumyan milletlerin millî devlet kurmak hakkına malik olduklarına dair parti programına bir madde koyulmasına itiraz ediyordu. Lenin onu teskin ederek diyordu ki: «Ortada ayrılmak hakkından başka mutlak bir karar yoktur ve olması da tasavvur edilemez».

Fredrich Engels